

Власюк О. А.

кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, завідувач сектору науково-аналітичної роботи відділу науково-дослідної роботи та атестації наукових кадрів ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», Київ, Україна, vlasuk_oksana@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1683-5622>

Дараган Т. П.

методист вищої категорії сектору науково-аналітичної роботи відділу науково-дослідної роботи та атестації наукових кадрів ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», Київ, Україна, tanya_dar@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6714-9374>

ОПТИМІЗАЦІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ АВТОНОМІЇ У ВІТЧИЗНЯНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ – ШЛЯХ ДО УСПІШНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Анотація. У статті проаналізовано стан упровадження автономії у вітчизняних закладах вищої освіти. Зазначено про необхідність модернізації вітчизняної вищої освіти в контексті європейського досвіду університетської автономії. Визначено, що розширення вітчизняної автономії має свою специфіку, а саме: заклади вищої освіти з великим побоюванням та недовірою ставляться до автономії, оскільки за якість надання освітніх послуг відповідатимуть самі університети. Визначено основні моменти становлення університетської автономії в Україні у порівнянні з правилами та умовами, за якими працюють європейські університети. Авторами проведено аналіз положень Закону України «Про вищу освіту», зокрема в частині автономії закладів вищої освіти. Встановлено, що закладам вищої освіти надано право: самостійно розробляти освітні програми та визначати набір дисциплін; присуджувати учені ступені та звання; встановлювати нормативну чисельність здобувачів вищої освіти; розробляти правила прийому на навчання; видавати документ про вищу освіту; вирішувати визнання іноземних дипломів та ступенів; скасовувати рішення про присудження ступеня вищої освіти; обирати керівника закладу; вільно вибирати механізм оцінки якості навчання; формувати наукові чи технологічні парки; визначати академічну структуру; запрошувати до вчених рад потенційних роботодавців; регулювати питання оплати праці. Результати досліджень свідчать про необхідність одночасного впровадження всіх видів автономії: академічної, організаційної, кадрової та фінансової. Зазначено, що розширення автономії закладів вищої освіти передбачає підвищення якості освіти, а значить, забезпечить підготовку висококваліфікованих фахівців для ринку праці.

Ключові слова: автономія закладів вищої освіти, модернізація вищої освіти, підготовка конкурентоспроможних фахівців, конкуренція на ринку праці, якість вищої освіти.

JEL Classification: I21, I23.

DOI: 10.32987/2617-8532-2020-1-104-115.

Сучасні трансформаційні процеси нашої держави диктують зростання вимог до якості вищої освіти, виконанню яких сприяє оновлена нормативно-правова база, а саме імплементація Закону України «Про вищу освіту», зокрема в частині автономії закладів вищої освіти.

Автономія закладів вищої освіти (далі – ЗВО) передбачає рівень необхідного самоврядування в прийнятті рішень, що стосуються наукової та педагогічної діяльності, розроблення освітніх програм, адміністративної діяльності та поєднується з відповідними системами, особливо щодо державного фінансування, академічних свобод і прав людини. Впровадження університетської автономії в українських закладах вищої освіти має свою специфіку: автономія розширюється з великим побоюванням та недовірою самих ЗВО, оскільки відповідальність за підготовку якісного конкурентоспроможного фахівця лягає на самі університети. Впроваджувати університетську автономію необхідно одночасно у чотирьох вимірах, а саме: академічну, організаційну, кадрову та фінансову автономії. Оскільки без належної будь-якої автономії з чотирьох її видів, ЗВО ефективно розвиватись не буде, отже, і якість наданої освіти буде низькою.

Проблеми розвитку української вищої школи досить широко розглядають науковці, а саме: С. Калашнікова, В. Кремень, В. Луговий, О. Слюсаренко, Ж. Таланова та багато інших. Як дослідили науковці [1], вищій освіті України бракує як автономії, так й інших ключових складових основної діяльності, насамперед дослідницько-інноваційної. Автори

зазначають, що існує кореляція між рівнем автономності та ефективністю діяльності, якістю освіти, ступенем диверсифікації, успішністю інтернаціоналізації. Зокрема, інституційна автономія дає змогу університетам визначати та реалізовувати стратегічні пріоритети відповідно до їхніх сильних сторін, і хоча автономія сама по собі не призводить до кращої діяльності, однак є важливою необхідністю. Ряд дослідників [2] стверджують, що автономія, особливо організаційна, кадрова та академічна, є важливим чинником досягнення університетами високих рангових позицій. Вони зазначають, що автономія, не доповнена іншими розвинутими складовими діяльності, зокрема, дослідницькою, не спроможна гарантувати конкурентоспроможність ЗВО. Іншими словами – автономія є необхідною, але не достатньою умовою успішної діяльності вищої школи.

Однак це питання потребує подальшого дослідження, особливо в умовах імплементації Закону України «Про вищу освіту» (далі – Закон) та реалізації програм інтегрування вищої школи України в європейський та світовий освітній простір.

Метою статті є аналіз стану впровадження автономії у вітчизняних закладах вищої освіти. Перед нами ставилось завдання дослідити стан упровадження та ставлення до різних видів університетської автономії як основного інструменту підвищення якості освітніх послуг представників ЗВО.

Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» у 2019 році в межах виконання НДР «Впровадження університетської автономії в контексті децентралізації

управління ЗВО, демократизації освітнього процесу, підвищення відповідальності за якість освіти» провела серед науково-педагогічних працівників та студентів ЗВО онлайн-опитування на тему: «Впровадження автономності українських закладів вищої освіти в контексті європейського досвіду університетської автономії» з метою визначення стану впровадження чотирьох вимірів університетської автономії: академічної, організаційної, кадрової і фінансової, а також ставлення студентів до організації роботи студентського самоврядування в ЗВО України.

Опитування відбувалося онлайн за стандартизованою формою (анкета містила закриті та відкриті запитання). В анкетуванні на анонімній, безкоштовній та безоплатній основі взяли участь науково-педагогічні працівники та здобувачі вищої освіти.

У відповідях на питання, які стосувалися впровадження університетської автономії та студентського самоврядування, простежувалися як позитивні, так і негативні чи нейтральні відповіді.

У проведеному дослідженні не ставили за мету отримати репрезентативну вибірку за певними параметрами, оскільки її не можливо було б сформувати навіть пропорційно структурі мережі ЗВО різного типу, зважаючи на характер проведеного опитування.

Використаний формат опитування – вивчення громадської думки – має перевагу: гарантує відсутність впливу на респондента таких факторів як «ефект інтерв'юера», наявність формалізованого інструментарію, обмеженість думки в часі

та таких, що мають місце при використанні інших способів формування вибіркової сукупності. Всі відповіді в онлайн-опитуванні здійснювалися респондентами добровільно (без жодного примусу) і з метою задоволення потреби у правдивих та реальних висловленнях.

Для оформлення та оброблення результатів анкети статистичними методами та методом контент-аналізу використано інтернет-ресурс Google Form з доповненням Advanced Summary by Awesome Table.

Відгук на онлайн-опитування був масовим, науково-педагогічні працівники та студенти активно долучилися до опитування. Завдяки проведеному опитуванню було здійснено «зворотний зв'язок» та отримано інформацію щодо стану впровадження університетської автономії в ЗВО України. На відкриті питання відповіді респондентів були різноманітними, що дало змогу побачити всю палітру ставлення до питань упровадження університетської автономії.

У сучасних економічних умовах український та світовий ринок праці вимагає висококваліфікованих, високопрофесійних та компетентних фахівців. Тому, актуальним на сьогодні є модернізація вітчизняної вищої освіти в контексті європейського досвіду університетської автономії. Реформування вищої освіти полягає у її гармонізації з європейськими стандартами, що обумовлює перехід до змін ролі та функцій закладів вищої освіти, викликає необхідність у трансформації державного регулювання діяльності ЗВО.

Українські науковці [3–5] зазначають, що однією зі світових тенденцій в освітній сфері є жорстка конку-

рентна боротьба між університетами. Рівень конкурентоспроможності університетів на сучасному ринку освітніх послуг визначають на підставі рейтингів, в основі розрахунку яких є рівень автономності закладу вищої освіти. Сучасний стан розвитку освітньої галузі та ринку праці потребує від університетів оперативного врахування нових тенденцій та швидко реагувати на зміни в суспільстві, що визначається здатністю та можливістю ЗВО самостійно ухвалювати рішення в умовах надзвичайно мінливого середовища, тобто бути гнучкими та адаптивними [6].

Необхідною передумовою для успішної діяльності університетів у складних умовах надзвичайно мінливого глобального середовища виступає їх здатність і можливість самостійно приймати рішення. Перебуваючи в рамках повного державного регулювання, освітні установи не використовують можливості, пов'язані з ринковими механізмами, не здатні бути гнучкими і адаптивними. Пошук оптимального співвідношення державних і ринкових механізмів стає актуальною проблемою теорії і практики освітньої діяльності. У цьому контексті питання автономії ЗВО набуває виняткової важливості [7]. Університетська автономія вважається необхідною умовою для успішності діяльності закладу освіти, що обумовлено двома чинниками:

- *по-перше*, суспільство потребує університетів, які будуть відповідальними перед ним у довгостроковій перспективі;

- *по-друге*, автономні університети можуть виявляти ініціативу і бути підприємливими, незважаючи на наявність регулювання, а також

на зовнішній тиск, що призводить до втрати університетами відповідних стимулів та ініціативності.

Крім того, на успішність діяльності ЗВО впливає швидка зміна довілля, що є реальним викликом для університетів, які мають автономний статус, оскільки існує загроза їхній стабільності, незалежності та ефективному відтворенню потенціалу через вплив різних факторів, таких як:

- глобалізація, поширення наукового і технологічного прогресу, Болонський процес, Лісабонський план дій у Європі;

- посилення суспільних вимог до університетів (необхідність упровадження спеціалізованого навчання, потреба розбудови дослідницького партнерства);

- зростання вартості досліджень і викладання в університетах;

- зменшення державного фінансування університетів (оскільки національні уряди мають чимало інших зобов'язань: охорона здоров'я, пенсійне забезпечення людей похилого віку, національна безпека тощо);

- розвиток нових інформаційно-комунікаційних технологій (обладнання і програмне забезпечення, Інтернет, електронні бібліотеки, відкриті навчальні курси тощо) [8].

Як показали результати опитувань, 66,3 % респондентів вважають, що впровадження автономії у ЗВО є досить важливим в контексті набуття європейського досвіду. Крім того, 28,4 % опитаних зупинилися на думці, що впровадження університетської автономії тільки частково наблизить ЗВО до європейської системи вищої освіти. І лише 5,3 % науково-педагогічних працівників не вважають автономію ЗВО актуальною та такою, що

забезпечить наближення до європейської освіти (рис. 1).

Для оптимізації впровадження університетської автономії в контексті інтеграції вищої освіти України до Європейського освітнього простору ЗВО надано право:

- самостійно розробляти освітні програми при наявності ліцензії й акредитації та визначати перелік дисциплін (крім цього, близько 25 % від загального обсягу освітньої програми обирають дисципліни самі студенти (ст. 9 Закону України «Про вищу освіту») [9]. В Україні, як і в більшості європейських країн, освітні програми, що фінансуються державою, повинні бути акредитованими;
- присуджувати учені ступені та звання (ст. 30 Закону);
- встановлювати нормативну чисельність здобувачів вищої освіти на одну посаду науково-педагогічного працівника (ст. 32 Закону України «Про вищу освіту»);
- розробляти правила прийому на навчання до ЗВО (розробляються Приймальною комісією та затверджуються Вченою радою).

Однак умови прийому на навчання до закладів вищої освіти затверджуються Міністерством освіти і науки України. Отже, Україна вибрала одну з трьох моделей формування критеріїв (правил) прийому абітурієнтів, що існують в Європі. Окрім зазначеної моделі в Європі існує ще дві: правила прийому визначаються тільки університетом; правила прийому формує зовнішній уповноважений орган;

- за акредитованими освітніми програмами видавати документ про вищу освіту (ст. 7 Закону);

- самостійно вирішувати визнання іноземних дипломів та ступенів під час зарахування на навчання чи роботу;

- при виявленні факту порушення студентом академічної доброчесності, а саме, наявності у кваліфікаційній роботі плагіату, фальсифікації чи фабрикації, скасовувати рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації (ст. 6 Закону);

- вільно вибирати механізм оцінки якості навчання, при цьому ос-

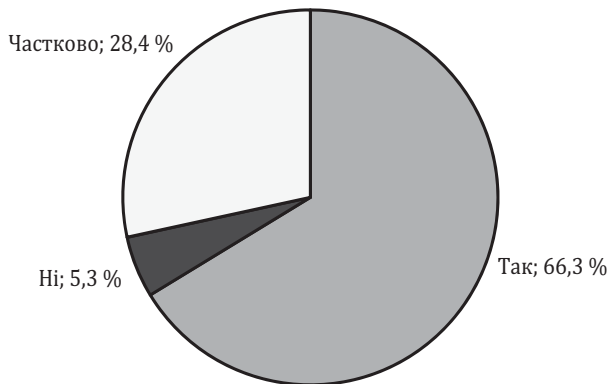

Рис. 1. Оцінка актуальності та важливості впровадження автономії в ЗВО України

Побудовано авторами.

новні правила і вимоги до процедур забезпечення якості встановлює Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (ст. 18 Закону України «Про вищу освіту»);

- самостійно обирати керівника закладу (ст. 42 Закону України «Про вищу освіту»). Україна вибрала один з існуючих механізмів обрання керівника університету в Європі, що застосовується в більшості країн. Проте в багатьох країнах процедура обрання керівника виключає подальше затвердження його уповноваженим органом. Суттєво різняться також критерії, кваліфікаційні вимоги до керівника. Існують країни, в яких такі кваліфікаційні вимоги затверджуються на законодавчому рівні, та такі, де ці вимоги прописані тільки в статуті університету;

- організувати та ліквідувати свої структурні підрозділи, тобто визначати академічну структуру (ст. 32 Закону України «Про вищу освіту»). Це дає змогу ЗВО України повноцінно реалізувати академічну автономію. Хоча варто зазначити, що в деяких європейських країнах суттєво обмежується створення академічних структур в університетах та існує вимога затвердження їх на законодавчому рівні;

- самостійно формувати наукові чи технологічні парки, малі підприємства, поєднуючи інтереси науки й освіти, бізнесу та держави, а також розробляти та впроваджувати інноваційні проекти (ст. 32 Закону України «Про вищу освіту»);

- запрошувати до вчених рад потенційних роботодавців, які зможуть брати активну участь у прийнятті університетських рішень. Україна ухвалила рішення, що ЗВО самостій-

но вирішує питання щодо залучення зовнішніх представників до керівного органу закладу. Таку можливість має обмежена кількість європейських країн. У більшості – заклади освіти зобов'язані залучати зовнішніх представників до управлінської структури університету;

- самостійно приймати на роботу наукових та науково-педагогічних працівників, іншого персоналу та їх звільняти (визначають порядок прийняття викладачів та інших працівників);

- регулювати питання оплати праці;

- самостійно визначати статті та обсяги витрат власних надходжень (ст. 32 Закону України «Про вищу освіту»);

- розпоряджатися власними будівлями та іншим майном (ст. 70 Закону України «Про вищу освіту»). У країнах Європи не всі університети мають у своїй власності університетські будівлі та інше майно. Багатьом закладам не вигідно мати їх у своїй власності через високу плату за утримання, або існують інші обмеження, коли будівля має історичне значення і належить державі. Деякі університети мають свої будівлі у спільній власності з іншими компаніями.

Розширення автономії закладів вищої освіти забезпечить формування конкурентоспроможної системи вищої освіти, а значить і підготовку висококваліфікованих фахівців для ринку праці.

Автономія університету можлива у чотирьох вимірах: академічна, організаційна, кадрова і фінансова. Європейська асоціація університетів (ЄАУ) розглядає ці виміри автономії у такий спосіб:

- академічна автономія передбачає рівень самостійності університету у питаннях набору студентів, освітніх програм, забезпечення якості;

- організаційна автономія охоплює академічні та адміністративні структури, моделі управління університетом;

- кадрова автономія полягає у можливостях закладу самостійно наймати працівників, забезпечувати їхнє професійне, наукове просування і розвиток;

- фінансова автономія стосується можливостей залучати кошти, володіти будівлями і майном, робити позики і встановлювати оплату за навчання [10].

Як свідчать результати досліджень, близько половини всіх опитуваних респондентів (42,5 %) вважають, що потрібно одночасно впроваджувати всі види університетської автономії (рис. 2).

Реформування національної системи вищої освіти тісно пов'язане з глобальними змінами в усіх сферах суспільного життя. Сьогодні виникає необхідність підвищення якості освіти, підвищення рівня кваліфікації та забезпечення конкурентоспроможності фахівця. Тому Закон України «Про вищу освіту» передба-

чає розроблення стандартів нового покоління та критеріїв для визначення головних принципів щодо оцінювання результатів роботи ЗВО та рівня підготовки здобувачів вищої освіти. Відповідно до Закону, під якістю вищої освіти розуміється рівень отриманих здобувачем знань, умінь, компетентностей та професійних навичок відповідно до мети, означеної ЗВО. Результатом є якісна і кількісна оцінка досягнутого рівня за певною освітньо-професійною чи освітньо-науковою програмою відповідних освітньо-професійних характеристик фахівця. Важливим критерієм якості є ринок праці. Якісним вважається навчання, яке є конкурентоспроможним [11]. Відповідно конкурентоспроможні університети посядуть провідні позиції на глобальному ринку. Тому основна мета Закону України «Про вищу освіту» полягає у наданні закладам вищої освіти таких можливостей. А одним із головних факторів для суттєвого поліпшення якості української системи вищої освіти, є автономія ЗВО. На цій базі буде побудовано принципово нову систему контролю якості освітнього процесу. ЗВО отримують майже повну відповідальність за якість вищої освіти.

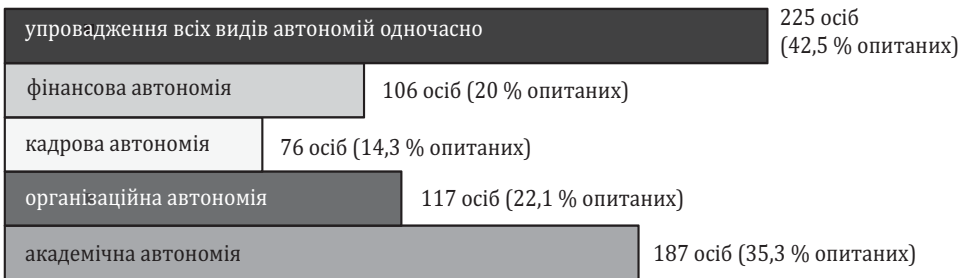

Рис. 2. Потреба у впровадженні університетської автономії

Побудовано авторами.

Понад половина опитаних респондентів (56,8 %) зазначила, що саме впровадження університетської автономії сприятиме більш якійсь підготовці фахівців, які здатні у майбутньому успішно конкурувати на світових ринках праці. Лише 6,6 % не вбачають впливу університетської автономії на якість підготовки фахівців (рис. 3)

Значна частина опитаних респондентів (62 %) переконана в тому, що саме університетська автономія посилить відповідальність ЗВО за якість надання освітніх і наукових послуг. Близько третини опитаних (28 %) вважають, що надання якіс-

них освітніх послуг лише частково пов'язане з упровадженням університетської автономії. 10 % представників ЗВО взагалі не вбачають впливу автономії на якість наданих освітніх послуг (рис. 4).

Узагальнені результати онлайн-опитування науково-педагогічних працівників ЗВО свідчать:

1) в українських ЗВО рівень упровадження академічної автономії можна вважати середнім. Характерні риси (чинники) даного виду автономії впроваджені у вітчизняних університетах таким чином:

- *право ЗВО самостійно визначати правила прийому* в українських уні-

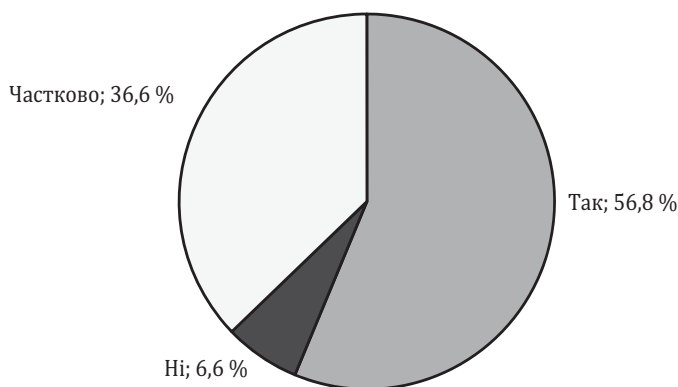

Рис. 3. Оцінка впливу автономії на конкурентоспроможність фахівців

Побудовано авторами.

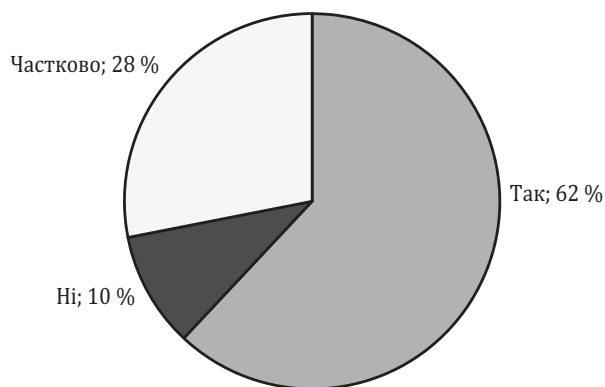

Рис. 4. Оцінка впливу автономії ЗВО на якість освітніх послуг

Побудовано авторами.

верситетах здійснюється відповідно до Умов прийому на навчання. З 823 опитаних респондентів 42,6 % зазначили про впровадження даного чинника у їхньому ЗВО;

- *самостійно розробляти або припиняти освітні та наукові програми* впроваджено в багатьох ЗВО (78,7 % опитаних респондентів зазначили наявність даного чинника у ЗВО);

- *право видавати власні документи про вищу освіту за неакредитованими освітніми програмами*: рівень впровадження у ЗВО низький, лише 6,2 % опитаних респондентів зазначили впровадження цього чинника у своїх ЗВО;

- *вільний вибір відповідного механізму оцінки якості навчання*: 27,7 % опитаних респондентів зазначили впровадження такого чинника у своїх ЗВО.

2) організаційна автономія впроваджена в українських ЗВО не повною мірою. Так, за результатами опитування:

- *процедура обрання керівника закладу вищої освіти*: впровадження цього чинника у ЗВО зазначили 67,2 % опитаних респондентів;

- *можливість визначати академічну структуру*: цей чинник підтримали 54,7 % опитаних респондентів, в ЗВО яких його впроваджено;

- *можливість заснування юридичних осіб*: 11,9 % з опитаних респондентів зазначили про це впровадження у своєму ЗВО;

- *збільшення зовнішніх представників у наглядових і вчених радах*: 24,2 % опитаних респондентів зазначили про це впровадження у ЗВО.

3) рівень впровадження кадрової автономії в українських ЗВО визна-

чено як середній. Так, за результатами досліджень:

- *формування та затвердження власного штату* підтримали 52,5 % опитаних респондентів ЗВО, де впроваджено такий чинник;

- *визначення процедури прийняття на роботу викладачів, іншого персоналу та їх звільнення* підтримали 58,3 % опитаних науково-педагогічних працівників, у ЗВО яких впроваджено цю процедуру;

- *впровадження у ЗВО регулювання питань оплати праці* підтвердило 38,7 % опитаних науково-педагогічних працівників;

- *встановлення порядку підвищення кваліфікації працівників* підтвердило впровадження у ЗВО 30,9 % опитаних респондентів.

4) рівень впровадження фінансової автономії в українських ЗВО низький. Так, за результатами досліджень:

- *порядок та тип державного фінансування* зазначили це впровадження у своїх ЗВО 38,1 % опитаних науково-педагогічних працівників;

- *можливість розпорядження власними будівлями та іншим майном*, 32,1 % опитаних респондентів зазначили про впровадження у свої ЗВО;

- *рівень впровадження можливості встановлення плати за навчання* у ЗВО середній. Впровадження такого чинника підтвердили 62,3 % опитаних науково-педагогічних працівників;

- *можливість збереження профіциту* у закладах вищої освіти України: з 866 опитаних респондентів 30,9 % зазначили впровадження у своїх ЗВО.

Закон України «Про вищу освіту» (2014) не тільки закріпив автономію університету – академічну, органі-

заційну, кадрову, фінансову, а й передбачає її децентралізацію (низка повноважень переходить до кафедр і факультетів).

Отримані результати дослідження дають змогу зробити висновок, що впровадження університетської автономії в українських закладах вищої освіти має свою специфіку: впроваджується з великим побоюванням та недовірою самих ЗВО.

Упровадження університетської автономії посилює відповідальність закладів вищої освіти за якість надання освітніх і наукових послуг та сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців. В українських ЗВО запровадження автономії передбачає становлення жорсткої конкуренції серед них, що зі свого боку забезпечить конкурентоспроможність їх на ринку надання освітніх послуг. Для цього, як показали результати досліджень, необхідним є одночасне впровадження всіх видів автономії задля ефективного розвитку якісно нового простору вищої освіти в Україні. А саме:

- для академічного виміру: визначення кількості студентів; відбір

студентів; упровадження та припинення освітніх програм; вибір механізмів і провайдерів забезпечення якості; визначення змісту програм;

- для організаційного виміру: вибір процедури та критеріїв щодо призначення ректора; уведення та відбір зовнішніх членів органів врядування; визначення академічної структури; утворення юридичних осіб;

- для кадрового виміру: порядок прийому персоналу; встановлення заробітної плати; звільнення працівників; забезпечення кар'єрного зросту;

- для фінансового виміру: тривалість і модель фінансування; збереження залишків фінансової субвенції; запозичення грошей; запровадження плати для українських та іноземних здобувачів вищої освіти.

Українське суспільство потребує наявності сильних конкурентоспроможних автономних закладів вищої освіти, що зможуть стати університетами світового значення та забезпечать різні сфери економіки висококваліфікованими фахівцями.

Список використаних джерел

1. Луговий В., Калашнікова С., Слюсаренко О., Таланова Ж. Автономія та лідерство в Європейському просторі вищої освіти. *Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України»*. 2014. № 1. С. 14–20.

2. Автономія та врядування у вищій освіті: монографія ; за ред.: В. І. Лугового, Ж. В. Таланової. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України. 2015. 192 с.

3. Станкевич І. Критерії зовнішнього оцінювання якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів: традиційний погляд на визначення. *Економіка розвитку*. 2015. № 1(73). С. 26–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecro_2015_1_6.

4. Базавлук Н. Визначальні чинники конкурентоспроможності національної економіки: сучасний контекст аналізу. *Економіка розвитку*. 2014. № 4(72). С. 30–35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecro_2014_4_8.

5. Халавко Н. Тенденції розвитку системи вищої освіти України. *Економічний часопис – XXI*. 2014. № 3–4(2). С. 23–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecchado_2014_3-4%282%29_7.

6. Аксьонова І. Аналіз світового досвіду формування університетської автономії. *Економіка розвитку*. 2017. № 2(82). С. 21–29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/egro_2017_2_5.

7. Верденхофа О., Каленюк І., Цимбал Л. Параметри та моделі автономії університетів. *Міжнародна економічна політика*. 2018. № 1(28). С. 110–129.

8. Антонюк Л. Університетська автономія у системі конкурентного розвитку вищої освіти. *Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні* / за ред. А. Ф. Павленка, Л. Л. Антонюк. Київ : КНЕУ, 2014. С. 39–50.

9. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/>.

10. Панич О. Університетська автономія в контексті українського законодавства і практики. *Освітня політика: Портал громадських експертів*. 2019. URL: http://education-ua.org/ua/component/content/article/12-articles/1348-universitetska-avtonomiya-v-konteksti-ukrajinskogo-zakonodavstva-i-praktiki?fbclid=IwAR1KXTJkiWI1VbzOk7BQj-urpblXrbLhJg7x31Kx7UN_Vv796ZX7strlKNo.

11. Алфьорова О. Якість освіти як головний критерій оцінювання діяльності вищого навчального закладу. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 2(49). С. 218–225.

Oksana Vlasjuk

Ph. D. (Agricultural), SSI «Institute of education content modernization», Kyiv, Ukraine, vlasuk_oksana@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1683-5622>

Tanya Daragan

SSI «Institute of education content modernization», Kyiv, Ukraine, tanya_dar@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6714-9374>

OPTIMIZING THE IMPLEMENTATION OF UNIVERSITY AUTONOMY IN DOMESTIC HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS – A PATH TO SUCCESSFUL INTEGRATION INTO THE EUROPEAN EDUCATION SPACE

Abstract. *Today, a necessary requirement for improving the quality of educational services is the modernization of national higher education in the context of the European experience of university autonomy. The aim of this article is to explore the state of implementation and attitude towards different types of university autonomy as the main tool for improving the quality of educational services of higher education institutions. For this purpose, an online survey was conducted among academic staff and higher education students. The results of the surveys show that the introduction of autonomy in domestic higher education institutions is quite important in the context of approaching the European higher education system. More than half of the surveyed academic staff (66.3%) agreed with that. About half of the respondents (42.5%) noted that for the full establishment of university autonomy, all types of autonomy (organizational, academic, financial, personnel) should be implemented simultaneously. More than half of the respondents (56.8%) said that the implementation of university autonomy would contribute to better training of specialists being able to compete successfully in world labor markets. After analyzing the provisions of the Law of Ukraine «On Higher Education», it is determined that higher education institutions have the right to independently: develop educational programs and determine the set of disciplines; award academic degrees and titles;*

establish the normative number of applicants for higher education; develop the Admission rules for training; issue a document on higher education; make a decision on the recognition of foreign diplomas and degrees; reverse the decision to award a higher education degree; elect the head of the institution; freely choose the mechanism of evaluation of the quality of training; form science or technology parks; determine the academic structure; invite potential employers to scientific boards; regulate the issues of remuneration; dispose of own buildings and other property. The results of the study show that the implementation of university autonomy in Ukrainian higher education institutions will increase the responsibility of higher education institutions for the quality of educational and scientific services and will motivate the high-quality growth of the educational process in the training of highly qualified specialists. Actually the autonomy will ensure the fierce competition of higher education institutions, promote their effective development, and improve the quality of educational services. In fact, the autonomy will ensure fierce competition of higher education institutions, promote their effective development, and improve the quality of educational services.

Keywords: autonomy of higher education institutions, modernization of higher education, training of competitive specialists, competition in the labor market, quality of higher education.

References

1. Luhovyi, V., Kalashnikova, S., Sliusarenko, O., Talanova, Zh. (2014). *Autonomy and leadership in the European Higher Education Area*. Teoretychnyi ta naukovy-metodychnyi chasopys "Vyshcha osvita Ukrainy", 1, 14–20 [in Ukrainian].
2. Luhovyi, V.I. & Talanova, Zh.V. (Ed.). (2015). *Autonomy and management in higher education: a monograph*. Kyiv: Instytut vyshchoi osvity NAPN Ukrainy, 192 [in Ukrainian].
3. Stankevych, I. (2015). *Criteria for external evaluation of the quality of educational activities of higher education institutions: traditional view of definition*. Ekonomika rozvytku, 1(73), 26-34. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecro_2015_1_6 [in Ukrainian].
4. Bazavluk, N. (2014). *Determinants of national economic competitiveness: current context of analysis*. Ekonomika rozvytku, 4(72), 30–35. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecro_2014_4_8 [in Ukrainian].
5. Khaliavko, N. (2014). *Trends in the development of higher education in Ukraine*. Ekonomichnyi chasopys – XXI, 3-4 (2), 23–26. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecchado_2014_3-4%28%29_7 [in Ukrainian].
6. Aksonova, I. (2017). *Analysis of world experience in the formation of university autonomy*. Ekonomika rozvytku, 2 (82), 21-29 [in Ukrainian].
7. Verdenkhofa, O., Kaleniuk, I., Tsymbal, L. (2018). *Parameters and models of university autonomy*. Mizhnarodna ekonomichna polityka, 1 (28), 110–129 [in Ukrainian].
8. Antoniuk, L. L. (2014). *University autonomy in the system of competitive development of higher education*. In A. F. Pavlenko, L. L. Antoniuk (Ed.), *Research universities: international experience and prospects in Ukraine* (pp. 39–50). Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
9. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). *About higher education* (Act No. 1556-VII, July 1). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/> [in Ukrainian].
10. Panych, O. (2019). *University autonomy in the context of Ukrainian law and practice*. Osvitnia polityka: Portal hromadskykh ekspertiv. Retrieved from http://education-ua.org/ua/component/content/article/12-articles/1348-universitetska-avtonomiya-v-konteksti-ukrajinskogo-zakonodavstva-i-praktiki?fbclid=IwAR1KXTJkiWI1VbzOk7BQj-urpblXrbLhJg7x31Kx7UN_Vv796ZX7strlKNo [in Ukrainian].
11. Alforova, O. (2015). *Quality of education as the main criterion for evaluating the activity of a higher education institution*. Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia, 2(49), 218–225 [in Ukrainian].